

Юрчук О. О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ОЛЕКСАНДРА СОЛЕЦЬКОГО «ЕМБЛЕМАТИЧНІ ФОРМИ ДИСКУРСУ: ВІД МІФУ ДО ПОСТМОДЕРНУ»¹

Міркуючи над *актуальністю* монографії Олександра Солецького, яка охоплює емблему як міждисциплінарний феномен, що в сучасному інтелектуальному просторі набуває нових семіотичних конотацій, усвідомлюєш, що вже у вступі автор досить чітко аргументує потребу в дослідженні емблематичних форм від фольклору до українського літературного постмодернізму. Зокрема, він пише: «Роль візуального сприймання та іконічного сигніфікування в історії розвитку мистецтва та науки перманентно актуальна. Від піктографічного письма, перших спроб графікування сенсів, творення ідолів, фетишів, сакральних зображень, топосів до сучасних симулякрів постмодерного світу візуальні константи є активною частиною вираження акцій когнітивного та естетичного голоду» (с. 5). Окрім того, діахронний і синхронний виміри функціонування емблеми, які розкриває монографічне дослідження, цілком дають змогу утвердити емблематичну форму як рухому, здатну до культурної, технологічної, виразової адаптації та асиміляції (с. 14).

Монографія має досить розлогу *структуру*. Вона складається зі вступної частини, шести розділів та післямови. У *першому* розділі «Теоретико-методологічна основа дослідження: емблематична форма як модель смислотворення» автор не тільки увиразнює поняття «емблематичність», а й розрізняє категорії «ієрогліф», «символ», «метафора», «метонімія», «алегорія». Ґрунтуючи власні міркування на працях попередників (таких як О. Михайлов, Д. Меннінг, Л. Софронова, О. Григор'єва), О. Солецький пропонує «констатувати ефект семіотичного, гносеологічного, метафізичного, культурологічного розширень поняття «емблеми» (с. 26). Ми цілком згодні з автором щодо того, що саме таке бачення дає змогу вийти за часові й функціональні межі традиційного розуміння емблеми.

У *другому* розділі «Емблематична модель гносеології: слово як «емблема» відбувається пере-

осмислення взаємодії слова та емблеми. Дослідник пропонує зосередити увагу на співвідношенні структури слова зі структурою емблеми (с. 39). Також О. Солецький вказує на те, що інтерпретації емблеми виключно як феномена «книжної літератури» замало. Він пропонує не залишати поза науковою обсервацією проблему емблематичності в усній народній творчості. Певно, саме такою потребою зумовлена поява *третього* розділу, що має назву «Емблематичні форми фольклору», у якому автор актуалізує емблему в контексті міфу й ритуалу. Для практичного увиразнення пропонується аналіз емблематичної редукції в «Слов'янській міфології» Миколи Костомарова.

Цілком несподіваним (принаймні для рецензента) є *четвертий* розділ «Від міфології до психоаналізу: емблематичні механізми і теорії З. Фрейда, К. Г. Юнга, М. Кляйн, Н. Зборовської». Олександр Солецький аргументує появу цього розділу таким чином: «Для відтворення наступних етапів емблематичної модифікативності в історії української літератури, відстеження структуральної і семіотичної тяглості вважаємо доречним зупинитись на психоаналітичних теоріях та їх впливах на літературознавчу методологію й інтерпретацію» (с. 105). Добір персоналій має презентативний характер, покликаний осмислити «емблематичні механізми» в контексті міфології та психоаналізу. Незважаючи на згоду чи незгоду з авторським баченням, цілком слушним видається міркування про неможливість досягнути психоісторію української літератури без аналізу давньої традиції мистецтва слова (як це відбулося в монографії «Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури» Ніли Зборовської). О. Солецький зазначає: «Саме давня література найближче стоїть до первісної фольклорно-міфологічної системи, тож саме в ній найефективніше відстежувати першу світоглядну та психічну модифікацію, поетологічну, образну, ідеологічну трансформацію архетипності й лібідозності, сублімацію та психоінтеграцію» (с. 147).

¹ Солецький О. Емблематичні форми дискурсу: від міфу до постмодерну: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. 400 с.

Якщо четвертий розділ видається несподіваним, то *п'ятий* – «Емблематичний код бароко» – цілком логічним. Автор розглядає емблему як жанр та поетологічний принцип. Не дивно, що за об'єкт аналізу пропонуються тексти Григорія Сковороди. О. Солецький не лише інтерпретує «емблематичну антропологію та метафізику» творів поета, а й вписує їх у європейську емблематичну традицію (цікаво виокремлено смислові локуси «Біблія», «Емблема – Біблія – елліни», «Платон – емблема – Сковорода»).

Шостий розділ, який має назву «Постемблематика»: іконічно-конвенційні механізми у новій українській літературі», – один із найцікавіших у монографії. За об'єкт студії обрано твори шести митців. Йдеться про емблематичні форми в «Коб-

зарі» Тараса Шевченка, емблематичну рецепцію постаті Івана Франка, емблематичне структурування новелістики Василя Стефаника, «карикатурні «префігурації» Леся Мартовича, емблематичність текстів сучасних письменників, а саме Валерія Шевчука (необароковий дискурс) та Юрія Іздрика (постмодерністський дискурс). Видається, що автор монографії розглядає емблему, з одного боку, як конкретний феномен, а з іншого – як семіотичну закономірність.

Поза сумнівом, монографія Олександра Солецького викличе **науковий інтерес** завдяки новому методологічному підходу, авторським інтерпретаціям літературних явищ, віртуозному використанню наукової термінології та добре виробленому науковому стилю.